

DOLOMITBÁNYA NYITÁS HELYETT VÉDJÜK A MADARAKAT!

Községünk természeti adottságainak hála óriási biológiai sokféleségnek örvendhetünk. Körbeölel bennünket a Pilis-hegység számos csúcsa, a falu szinte az erdőből nő ki, az Oszoly-csúcs meghatározó látképe alatt. Erdők és mezők közelsége határozza meg az itt felbukkanó madárfajok sokszínűségét. Két irányból is **Natura 2000-es** területek határolják a községet. Olyan ritka és védett madárfajok találhatók itt otthonra mint a **kígyászölyv**, a lappantyú vagy a Természetvédelmi Világszövetség Vörös Listáján szereplő **sárgarigó** is. De a vonuló madarak is pihenő és táplálkozó helyet találhatnak a környező élőhelyeken. Minden télen itt vendégeskedik a **kis sólyom**, a **nagy őrgébics**, megfigyelhető a **kékes rétihéja**. Több pár **egerész ölyv** költ a területen, és minden tavasszal Afrikából érkezik egy **gyurgyalag** kolónia.

Nincs olyan ős, hogy ne állnánk meg egy pillanatra a kerti munkát félbehagyva, hogy csodálattal figyeljük az áthúzó **daru** csapatokat. A **nyári ludakhoz**, **nagy** és **kis lilikekhez** hasonlóan egymást segítő "V" alakzatban szelik az eget és gyakran hallatják jellegzetes hívóhangjukat a krúgatót is. A darvak jellemzően a terület felett szállnak költőhelyeik felé.

Az itt élő emberek pedig megszokták, értik, óvják ezeket a közelségükben élő kedves lényeket, és csodálják éneküket, színes tollazatukat és szédületes repülésüket. Csobánkán is számtalan kertben látni kihelyezett madárodút és etetőket. A szomszédok, ismerősök és ismeretlenek télen is etetik és itatják a madarakat. Sok a madárbarát kert itt! A jóérzésű, természetel összhangban élő ember pedig látja és érzi, ha a természetes folyamatokban változás történik. Azonnal feltűnik, ha egyes madárfajokból kevesebbet látunk, vagy egyáltalán nem találkozunk többé velük. Úgy tűnik, hogy a madarak élőhelyei egyre fogynak. A visszafordíthatatlan negatív környezeti hatások csak lassan és nehezen, vagy soha be nem gyógyuló sebeket ejtenek a természetes környezetünkben. Ha csak kis mértékben is, de van módunk enyhíteni vagy kijavítani az okozott károkat, tegyük meg!

Ha pedig módunkban áll, a meglévő, ezer sebből vérző ökológiai rendszereket ne terheljük további pusztítással! A Dolomitbánya újra nyitása, a kitermelés és a visszatöltés visszafordíthatatlan változásokat fog eredményezni. A "**hatástanulmány**" elsiklik az olyan fontos szempontok felett mint a természetvédelem. A "nagyátmérőjű fúrólukas" robbantások minden környéken élő állat zavarásával jár! A madárvilág nézőpontjából szemlélni egy ilyen mértékű beavatkozást, csak egy szempont, de él itt védett hüllő, rovar és emlősfaj is.

És ami igazán fontos, él itt a környéken több ezer ember is akinek az élete biztos megváltozik majd. Ingatlanjaink értéke csökkenni fog, a levegő tisztasága kétséges lesz. Közlekedni a kérdéses úton nem lesz könnyű és persze ott van még a zajterhelés is. Nem hiszem, hogy tétlenül kéne asszisztálnunk egy nyilvánvaló anyagi érdekeket szem előtt tartó vállalkozás természetkárosításához. Annyiszor erőszakoltuk meg a természetet, annyszor zsákmányoltuk ki, sosem gondolva a holnapra, a saját haszonszerzésünk és önzőségünk mögé bújva.

Lássuk kik maradtak ki a "hatástanulmányból". Néhány madárfaj a teljesség igénye nélkül. A csatolt fotók mind Csobánkán, vagy a környékén készültek, leginkább a Dolomitbánya mögötti területen és a szerző saját tulajdonát képezik.

GYURGYALAG *Merops apiaster*

Egyik legszínesebb madarunk. Méhészmadárnak is hívják, mivel méheket is fogyaszt, de darazsakkal, lepkékkel és egyéb repülő rovarokkal is táplálkozik. Vonuló, augusztusban több százas csapatokkal találkozhatunk, amint déli irányba, telelőhelyük felé repülnek. A telet Afrikában tölti. A házi méh igen kis részét képezi a táplálékának, melyet leginkább csak hűvös időben fogyaszt. A meglévő telepek védelmével, karbantartásával, valamint új költőhelyek kialakításával segíthetjük az állomány növekedését. Telepes fészkelő, lösz- és homokfalakban, homokbányákban, csatornák, mélyebb árkok falában alakít ki lyukakat költőhelyül. Folyók meredek partfalában is megtelepedhet. Költőürege még a jégmadárénál is hosszabb, elérheti a 2 métert is. Későn, április végén - május elején érkezik vissza, ezért évente csak egyszer költ. Költési sikerét a vízparton veszélyeztethetik az áradások, máshol siklók, valamint a homok- és löszfalak leomlása, elhordása okozhat jelentős problémát, ezért állományait oltalmazni kell a káros hatásoktól. Fészkalja 6-7 tojásból áll, melyeken mindkét szülő kotlik. **Rendszeresen megfigyelhetőek a Dolomitbánya területén és környékén!**

Fokozottan védett!
Természetvédelmi érték
100.000 Ft

KÍGYÁSZÖLYV *Circaetus gallicus*

Hazánk ritka fészkelője, a költőpárok száma – többek közt az élőhelyének kedvezőtlen változása miatt – valószínűleg lassan csökken. Magyarországon elsősorban középhegységi költőfaj, de létezik egy néhány párból álló síkvidéki állománya a Kiskunságban is. Előszeretettel fészkel olyan erdőállományokban, melyek déli kitettségű oldalak, nyílt területek közelében vannak, de akár több tíz kilométerre is eljár zsákmányért. **Ismert fészkeinek környékén biztosítani kell a nyugodt költés feltételeit!** Vonuló, nálunk március és október között figyelhető meg. Hazánkban előnyben részesíti a melegebb, déli és keleti kitettségű fenyveseket és elegyes erdőket, a költő párok nagy része fekete és erdei fenyőn költ, de minden évben akad néhány lombhullató fán fészkelő is, főleg kocsánytalan tölgy fagyöngy koszorújában. Fészke rendkívül kicsi a madár méretéhez képest. Mindössze egy tojást rak. A tojó 45-47 nap alatt kelti ki, az első hetekben a hím gondozza azt. A fióka tízhetes korában lesz röpképes. Táplálékspecialista, főként kígyókkal és más hüllőkkel, esetenként kisemlősökkel táplálkozik. Akár kétméteres erdei siklót is képes elejteni.

Fészkelőállománya 40 – 45 pár (2015–2017, teljes felmérés, alapadatok alapján). Fészkelőállományának nagysága ingadozó. **Pár éve visszatalált Csobánkára és évente költ itt a Dolomitbányától 600 méterre!**

Fokozottan védett! Természetvédelmi érték **1.000.000 Ft**

Forrás: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

HOLLÓ *Corvus corax*

Majdnem minden nap hallani és látni őket, ahogy átsuhognak felettünk, jellegzetes hívóhangjukat hallatva a párok egymást szólólongatva. Egy életre választanak párt, és akár 100 évig is élhetnek. 70 éves példányokról bizonyosan tudunk. A Garancs és a Ziribár-hegy között több pár is mozog egész évben. Fészkelnek a Garancs irányában. A fészekrakást januárban kezdik. Nem ritkán 10-15 fős fiatalokból álló csapatokat is látni. Szokásos túlélési taktika a részükről, az öreg madarak elűzik a fiatalokat a területükről. A többi varjúféléhez hasonlóan a hollók is kiválóan utánozzák környezetük hangjait, köztük az emberi beszédet is. Talán a legintelligensebb madarak.

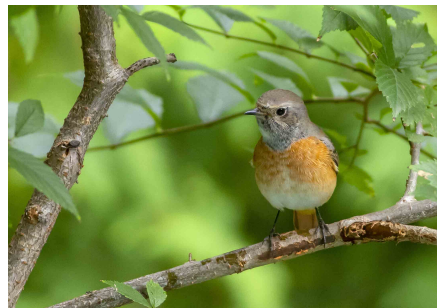

Hazai fészkelő-állománya mintegy 5000 párra tehető.
Védett. Természetvédelmi értéke: 50.000 Ft

KERTI ROZSDAFARKÚ *Phoenicurus phoenicurus*

Hazai és európai állománya az utóbbi években jelentősen csökkent. A fészekparazita kakukk egyik gazdamadara. Rovarokkal, pókokkal táplálkozik, a fiókákat többnyire hernyókkal eteti. Ősszel, akárcsak a házi rozsdafarkú, rájár a bodzabokrok bogyóira is. Vonuló, a telet Afrika trópusi részein tölti. Vonulása augusztusban és szeptemberben zajlik, tavaszi érkezése a költőhelyére lényegesen rövidebb idő alatt zajlik le.

Hazánkban jellemzően domb- és hegyvidékeken fordul elő. Az erdei településeken – például a Pilisben – gyakori költőfaj a lakott területeken is, de nem annyira ragaszkodik az emberhez, mint a házi rozsdafarkú. Változatos és messzehangzó énekébe sokszor kever más fajtól származó strófákat. Gyakorlott madármegfigyelők akár 10-12 egyéb madár énekének részletét is felismerik az öregebb, tapasztaltabb hímek énekében. Fészkelőállománya 60 – 180 pár (!)

Védett.
Természetvédelmi érték
50.000 Ft

HAMVAS KÜLLŐ *Picus canus*

A zöld küllő közeli rokona, de nála jóval ritkább fajnak számít Magyarországon. Táplálékát főként hangyák képezik, de a fák kérge alatti rovarokat is elfogyasztja. Gyakran táplálkozik a talajon is. Télen kivájjá a hangyabolyokat, hogy a megdermedt hangyákat megegye. A hideg idő beálltával magvakat is fogyaszt. Nagyrészt állandó madár, de télen alacsonyabban fekvő területekre húzódhat, valamint kóborolhat.

Hazai fészkelő-állománya mintegy 1500 párra tehető.
Védett. Természetvédelmi értéke: 50.000 Ft

ERDEI SZÜRKEBEGY *Prunella modularis*

Gazdag mintázatú, rejtett életmódú, terjedőben lévő énekesmadárfajunk. Hazánkban először a múlt század első felében jelent meg költőfajként, azóta egyes országrészekben már gyakori fészkelőnek számít. Főként rovarokkal, pókokkal táplálkozik, de ősztől bogyókat, télen pedig apró magvakat fogyaszt. A hazai állomány rövidtávú vonuló, a telet a mediterráneumban tölti, de enyhe teleken áttelelő példányai is előfordulhatnak. Ez Csobánkára különösen igaz. Eddig minden télen látni lehetett áttelelő példányokat a kertjeinkben, tavaly nem jöttek, ami már valami változást jelezhet az életterükben.

Hazai fészkelő-állománya mintegy 1000 párra tehető. (!)
Védett. Természetvédelmi értéke: 25000 Ft

BÚBOSBANKA *Upupa epops*

Hosszútávú vonuló, a telet Afrikában tölti. Főként rovarokat, férgeseket, hernyókat, tücsköket, bogarakat, sáskát, vagyis csak állati eredetű táplálékot fogyaszt. Röpte lepkeszerűen hullámozó. Táplálékkeresés közben sokat mozog a talajon, ilyenkor kevésbé feltűnő. Az állattartó telepek körül találkozhatunk vele leggyakrabban, mert a szerves trágyában előforduló rovarokat, férgeseket előszeretettel fogyasztja. A mezőgazdaság intenzívvé válása kedvezőtlenül hat az állomány nagyságára. A kisparcellás, extenzív mezőgazdaság növelésével pozitív hatást érhetünk el a faj elterjedésében.

Hazánkban a sűrű, zárt erdők kivételével mindenütt előfordulhat, de leginkább a mozaikos mezőgazdasági területeket, gyümölcsösöket, szőlőket, puhafás ligeterdőket kedveli. Kisebb településeken, falvakban is sokszor látni, akár költet is az épületek (fészerek, ólak, istállók) kisebb üregeiben. Harkályok odút szívesen elfoglalja, de kidőlt, korhadt fák üregeiben, kőrakásokban, üregekben bárhol költet, akár a talajszintben is. Az 5-10 piszkosfehér tojáson kizárólag a tojó kotlik, a hím a táplálékot hordja, a fiókák etetésében viszont mindkét szülő részt vesz. **A Dolomitbánya mögötti területen évről-évre költ!**

Védett. Természetvédelmi értéke: 50.000 Ft

ŐSZAPÓ *Aegithalos caudatus*

Hazánkban mindenütt elterjedt. Társas madár, a fiókák kirepülését követően mindig csapatban mozog. A hím és a tojó hasonló, a kirepülő fiatalok homloka és fejdoldala sötét. Tavasztól rovarokkal, pókokkal táplálkozik, ősztől pedig fokozatosan áttér a növényi táplálékra. Állandó madár, télen alkalmilag az etetők közelében is feltűnik. Kevés bájosabb madárka van mint az apró gombszemű pehelygolyó őszapó. Csapatban érkezik kertjeinkbe, cserregve hívogatják egymást és amilyen gyorsan jöttek, olyan gyorsan mozognak is tovább.

Védett. Természetvédelmi értéke: 25000 Ft.

SÁRGARIGÓ *Oriolus oriolus*

Nagyon rövid ideig tartózkodik hazánkban, csak április-májusban érkezik meg, augusztusban pedig a madarak nagy része el is vonul.

Európa jelentős részén és Észak-Afrikában is él, Ázsiában egy másik alfaja fordul elő. Hazánkban ligetes erdőkben költ, de falusi környezetben, tanyák körül, gyümölcsösökben, temetőken, parkokban és telepített erdőkben is előfordul. Jellegzetes fészket egy ágvillaiba építi, növényi szálakkal rögzíti. Fészkealjára 3-5 tojásból áll, a 14-16 napi tartózkodásban mindkét szülő részt vesz. A fiókák 14-17 napos korukban elhagyják a fészket, a szülők még ezután is sokáig etetik őket. A lombkoronában élő rovarokra vadásznak, a fiatal madarakat is ezzel etetik. Megeszik azokat a szőrös hernyókat is, melyeknek kevés természetes ellensége van. Kiegészítésül lédús gyümölcsöket is fogyaszt. Itt tartózkodása alatt énekét hallhatjuk a bánya mellett is.

Védett. Természetvédelmi értéke: 25.000 Ft

NAGY ŐRGÉBICS *Lanius excubitor*

A legnagyobb hazánkban előforduló gébicsfaj. Rendszeres és országszerte gyakori téli vendég. Az utóbbi években kicsi, de stabil fészkelőállománya alakult ki Szatmár-Beregben. A tőlünk északabbra költő egyedek ősszel délebbre vonulva próbálják átvészelní a táplálékban szegényebb időszakot. Rágcsálékkal, gyíkokkal, énekesmadarakkal és nagyobb rovarokkal táplálkozik, melyeket leshelyéről gyors rárepüléssel kap el. Gyakran látni szitálni is, azaz vadászat közben egy helyben repülni. A Dolomitbánya mögötti területen minden télen itt vannak.

Védett. Természetvédelmi értéke: 50.000 Ft

Pár kiragadott faj a környékünkön fellelhető széles palettáról. Füzikék, vörösbegyek, ökörszemek, pintyfélék, sármányok, rétihéják, karvalyak, fakopáncsok, verebek, fülemülék, lappanytúk, baglyok élnek itt velünk. A felettünk átvonuló madarokról pedig könyvet lehetne írni. De elég megnézni mi történik a fecskékkel épp a napokban. A hazai állomány nagy része elpusztult egy olyan változástól amiről mi tehetünk. A Csobánkán költő **molnárfecskék** ide a bánya mögötti mezőre járnak ki táplálékért. Nem tudni eljutnak-e Afrikába, és jövőre látjuk vajon őket?

Közös feladatunk és felelősségünk megvédeni és vigyázni a vadon élő állatokat, nagy szükségük van a mi odafigyelésünkre.

Bízunk a megértésükben, köszönjük a felelős gondolkodásukat!

Török Miklós

amatőr madarász, madárfotós, grafikus

Dr. Török János

egyetemi tanár
az MTA doktora
ökológus, zoológus